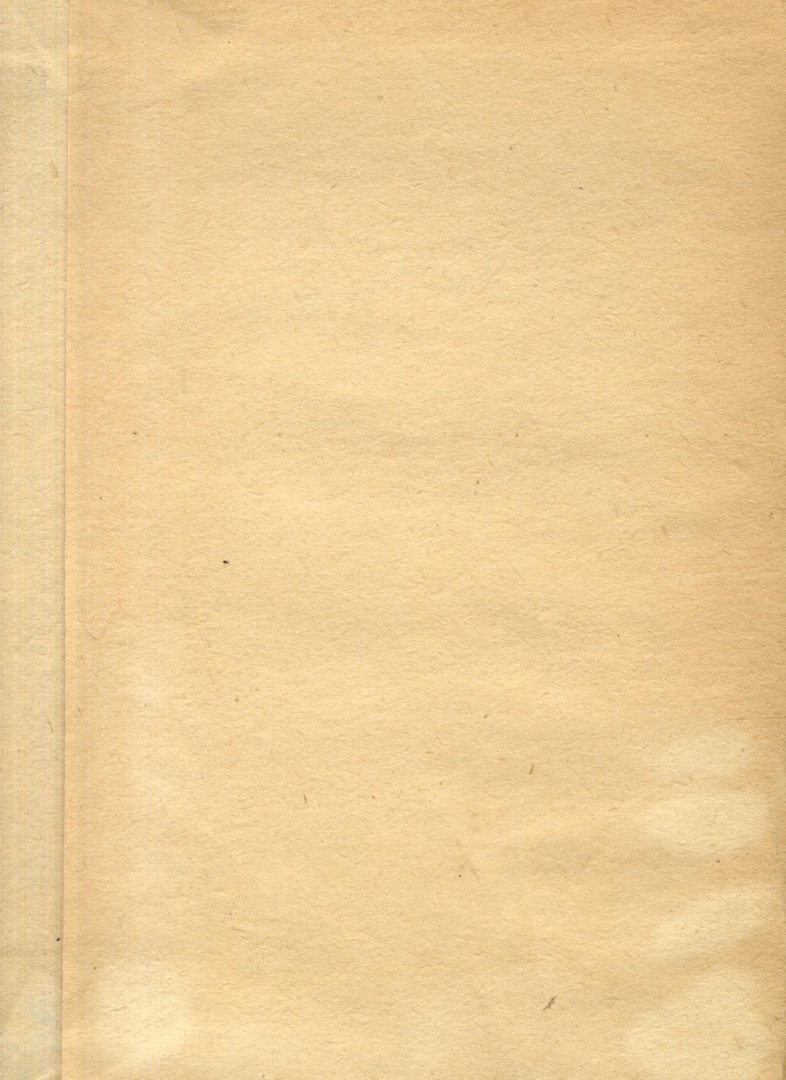

25741/5.
МІЖНАРОДНЯ БІБЛІОТЕКА Ч. 5.

Іван Франко.

Дантова друга любов.

(Відбитка з „Неділі“ ч. 38. і 39. а 1912. р.)

ЛЬВІВ 1913.

З друк. І. Айхельбергера Львів, ринок ч. 10.

Ціна 20. сот.

06
Міжнародна Бібліотека ч. 5.

Іван Франко.

Дантова друга любов.

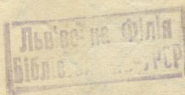
~~25741~~

(Відбитка з „Неділі“ ч. 38. і 39. з 1912. р.)

ЛЬВІВ 1912.

З друк. І. Айхельбергера. Львів, ринок ч. 10.

85.092 [Данне] + 85-4 80

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ И- 34 263.

Львівська Філія
бібліотеки АН-УРСР

519 ф

Φ / I / 190 / 3/6

Першою була Беатріче.

Не маємо причини сумнівати ся, що се була дійсна жінчина, близька сусідка Дантових родичів, Беатріче Портінарі, яку Данте перший раз побачив, буди ще малим хлопцем, із якою потім видав ся рідко, не вважаючи на те, що товаришував з її братом Манеттом, і яка коло р. 1285 вийшла заміж за флорентійського патріція Сімона деї Барді. Родичі звали її скороченим іменем Біче, як бачимо з заповіту її вітця Фолькона Портінарі з д. 15 січня 1287, де між иншим написано: *Item dominae Bici filiae meae et uxori domini Simonis de Bardis reliqui libr. 50 ad floreni* *).

*) Joh. Andr. Scartazzini, Dante Alighieri, seine Zeit, sein Leben und seine Werke, Zweite mit Nachträgen versehene Ausgabe. Frankfurt a. M. 1879, ст. 141.

Тим самим іменем називає її також Данте в своїм найвчаснійшій сонеті, якого він не включив у свою збірку *Vita nuova* і в якому говорить про своїх двох молодих приятелів Гвідона Кавальканти та Ляппона делі Уберті і в мріях уявляє собі спільну з ними та з трьома любовницями плавбу човном по морі.

Гвідоне, я-б бажав, щоб ти і я і Ляппо
Були враз перенесені якимось чаром
На човен, і щоб ніс нас кождий вітер
По морі там, куди-б ми забажали.

Щоб жадна буря, жадна зла негода
Плавби спокійної нам не мутила,
І щоб між нами панувала згода
И бажане жить до віку нерозлучно.

Щоб Монна Ванна і ще Монна Біче
І третя, що числом зоветься „трицять“,
Тим самим чаром з нами враз знайшлися.

І щоб ми всі вели любовні її розмови,
І кождий так був рад своїй коханій,
Як сам своєму щастю житевому.

Беатріче вмерла д. 9. червня 1290 р. „По її смерті — пише Боккаччіо, — був Данте так пронятий болем та журбою, що многі його найблизші свояки та приятелі по-

боювали ся, що тільки смерть зробіть кінець його пригнобленю. Бачучи, як він не слухає жадних потіх та заохот до дальшого житя, вони думали, що він незабаром умре. Дні й ночі проходили йому однаково, ані одна година дня ані ночі не проходила без нарікань, зітхання та обильних сліз. Здавало ся, що його очі зробили ся двома жерелами води, і многі дивували ся, відки в нього бере ся стільки сліз“. (Scartazzini, op. cit. ст. 145). Сей стан трівав досить довго, та не така слаба була фізична й духовна організація поета, аби зломала ся від сего, хоч і як тяжкого удару долі. Минув ледво рік від смерті тої жінщини, що певно сама того не знаючи, самою своєю появою зробила ся провідною зіздою одного з найбільших поетів, яких видало людство, а вже Данте знайшов собі потіху й розраду, але також нерозлучну з нею гризоту в новій любові, про яку він пізнійше писав зовсім не те, що переживав дійсно і що висловив у віршах, писаних

рівночасно з панованєм тої нової пристрасти, і що в ту пору писали та говорили також його близькі приятелі. В закінченю своєї книжочки „Vita nuova“ писав Данте ось що: „Пройшло більше як рік від смерти Беатрічі, і я стояв на однім місци, думаючи про минулий час. Я був у тяжкій задумі, а болючі спомини, що заповняли мою душу, надавали мойому зверхньому виглядови признаки страшного знесилення. Тому відчуваючи свій внутрішній біль, я підвів очи і поглянув довкола, чи хто не дивить ся на мене. І я побачив благородну паню, молоду та незвичайно вродливу, що гляділа на мене з вікна з таким, як здавало ся, співчутєм, що все милосерде видалось мені зосередженим у ній. І як зажурений, бачучи співчуте інших, швидше починає ронити сльози, то й я в тій хвилі почув, що мої очи наповняють ся слізми. Та боячи ся видати перед нею свій оплаканий стан, я віддалив ся з очий тої благородної пані, і сказав сам до себе: „Не инак-

ше, а тільки так, що ся милосердна панї почуває до мене найчистїйшу любов“. І стало ся так, що де потім я зустрів ся з сею панею, я бачив на її виду вираз милосердя, а її лице зміняло краску, немов під впливом любови. Тому я згадував раз по разу свою найблагороднїйшу паню (Беатріче), яка все показувала ся мені з блїдим лицем. От тому стало ся так, що я, коли не міг плакати ані инакше розбити свою тугу, ходив поглянути на сю милосердну паню, що своїм видом, здавало ся, викликала сльози з моїх очий. Вид сеї панї змінював мій стан до тої міри, що я не раз думав про неї як про таку, з якою міг би бути щасливим. Мені думало ся: „Се благородна, гарна, молода й мудра панї. Може вона явила ся мені з волі Амора, аби моє житє зазнало спокою“. І з чим раз більшою любовю думав я про неї чим раз частїйше, а моє серце било ся в згоді з тими думками.“ (Scartazzini, *op. cit.* ст. 152).

Се було писано десь коло половини 1291 р., коли Данте ще міг

робити собі іллюзії що до сеї своєї нової пристрасти, іллюзії властиві горячо закоханому та недосвідному. Пізнійше, в своїй книжці „Il Convivio“ він силував ся надати тій своїй другій пристрасти зовсім алегоричне значінє, силував ся, що так скажу, затемнити дійсний образ того епізоду свого життя, що лежить між рр. 1290 і 1295, т. є між роком смерти Беатрічі й правдоподібним роком його одруження з Джеммою Донаті. Як бачимо, бурлива доба в Дантовім життю тревала досить довго, повних або неповних п'ять літ. Важною памяркою сеї доби треба вважати поклик Гвідона Кавальканті, звернений до Данта ось у яким сонеті:

День в день до тебе часто я приходжу,
Та страх боить мене твоя ледачість;
Жаль серця твого, що колись такчесне,
Й чеснот, що ними ти колись пишав ся.

Ти звик був більше уникать людей
І сторонить від товариатва підлих:
І не забуду я ту колюбну днину,
Коли про рік ти, що дружба

Й поезія злучила нас так тісно.
Тепер побачив я тебе таким мізерним,
Пісень твоїх тепер хвалить не смію,
Ні явно другом твоїм не назву ся.

Прошу тебе, мій друже, прочитай
Не раз сей вірш, щоб зло, яке нас порі-
жжило,
Пропало, та щоб власть лихого духа,
Який опанував тебе, ще довше не тяжила,
Душі твоєї далі не сквернила.

З того сонета можна догадувати ся, що Данте вів тоді дуже неспокійне, може навіть гуляще життя. Сам він увіковічнив пам'ять тих бурливих літ у деяких своїх поезіях, що ядро відбивають від усіх інших його поетичних творів образами змислової любови та наріканнями на нечулість та холодність улюбленої. Між тими поезіями визначають ся чотири канцони, в котрих ім'я тої немилостивої любки, мабуть тої самої, що гляділа на нього з вікна з таким чутливим виразом, що йому аж сльози пускали ся з очей, укрите під назвою „петра“ (скала). У виданню Дантових ліричних поезій, яким я користую ся

для отсего перекладу*), ті канцони мають числа VI, VII, VIII і IX, і я подаю їх тут у тім самім порядку в перекладі на нашу мову.

I. Гарна, а немилостива.

Сам мушу жалувать себе сердечно,
Що власне співчуте
Мене не менше мучить, як мій біль.
Ах, з болем пізнаю,
Як супроти моєї волі
Збирають ся зітхання в моім серці,
Яке зранили гарні очі ті,
Що Амор власними руками їх
Звернув на мене,
Аби мене в неволю затягли.
Ах, як лагідно,
Як мило й солодко вони тоді гляділи,
Коли мені готовили загибіль,
В якій тепер я пропадаю,
І мовили: „У нашім світлі супокій!“
„Дамо спокій твому серцю й радість!“
Так мовили моім очам
Не раз прекрасні очі ті дівочі.
Та як переконали ся вони,
Що силою своєю
У мене душу геть занапастили,
То відвернули ся зі стягом Амора,

*) Carl Krafft, Dante Alighieris lyrische Gedichte und poetischer Briefwechsel. Text, Uebersetzung und Erklärung. Regensburg 1859, ст. 130—151.

Так, що я їх побідного лица
Вже анї разу більше не побачив.
Тому душа моя сумує
Що надіяла ся від них потїхи,
І серце, що так подружилось з нею,
Що дня неначе завмирає,
В любові палаючи від неї утікає.

Вона втіка в любові палаючи,
В слезах уходить від того житя,
Невтішна, бо Аїї геть гонитьмор.
Вона спішить з таким тяжким риданєм,
Що ще перед її розстанєм
Творець її із милосердя слуха.
Вона ховаєть ся у серця глибину
І з тим житєм, що гасне-погасає
В тій хвили, як вона зі світа уступає.
Тут Амора оскаржує вона,
Що з сьвіта її гонить,
І раз по разу обійма
Любовних духів, що невтишно плачуть
Тому, що радости у ній не бачуть.

Дівчини тої образ сяє
В душі моїй високо,
Де Амор провідник його поставив
Та не торка її моє риданє,
Яке вона що дня ввижає :
За те сама вона покрасшала тепер
І усміхаєть ся ще веселїйш, як досн.
Свої убійчі оченята любо
Вона підносить, і душі моїй,
Що плачучи відходить, те лиш каже :
„Іди нещасна, геть від мене йди!“
Се промовляє також моя туга,

Що, як усе, зо мною знай воює,
Хоч се і менш болить,
Бо почутє моє уже послабло дуже
І близить ся до ціли моїх мук.

В той день, коли вона на світ прийшла,
(Стоїть написано у книзі духа,
Що свою силу тратить через неї),
Пройшла мене ще молодого дроз
І перед тим нечувана трівога,
Так, що стояв я мов одеревілий.
Всі мої сили щось немов звязало
Так нагло, що на землю я звалив ся
Від голосу, що в серце моє лив ся.
І коли книга та мене не дурить,
То дух мій житєвий у тую хвилю
Так задрожав, немов для нього смерть
Прийшла на світ.
Тепер мабуть і Тому сего жаль,
Що дав жите їй на мою печаль.

Коли пізнійш красу її високу
Побачив я, що біль такий тепер
Мені вчиняє,
Пізнала зараз суть мойого духа,
Поглянувши на неї,
Що в ній моє народило ся горе,
Пізнала тугу ту,
Що ненастанно зір мій напружає
Й до неї притягає.
І плачучи душа моя сказала
До інших душ сестриних:
„На місці тім, що я побачила,
Стояти-ме отой переокрасний образ,
Що жахом вже тепер мене проймає;

І буде панею вона над нами,
Коли сего лиш схочуть її очі“.

До вас сказав я се, дівчата молоді,
Що очі маєте оздоблені красою
І душу Амору підвладну та вдумчиву,
Щоб вам мої слова,
Де тільки ступите, були у тямці.
В вашій присутности
Прощаю смерть свою красуни тій,
Що се спричинила й не знала молосердя.

Текст отсеї канцони велить до-
тадувати ся, що Данте справді дав
себе ошукати красоті та лагідному
виразови дівчини, якої душа була
нездібна до такого кохання, яке йо-
му мріло ся. Природний жах зако-
ханого перед такою красою, в якої
душу він не мав змоги заглянути,
порушив його палку вдачу до самих
основ, і викликав у ній уяву судь-
бової книги, в якій йому була при-
значена смерть від такого кохання.

Дальша канцона виявляє силь-
ну реакцію поетової душі проти се-
го пасивного фаталізму. Він почу-
ває в собі жадобу, силою і навіть
насилем здобути собі коли не при-
хильність, то принаймні хвилеве во-

лодіне над сею неприступною красуною. Тій канцоні можна дати титул:

II. Жорстока.

В своїй промові хочу так жорстоким
Буть, як на правду є сей гарний камінь,
Що що години
Більш твердості й упору набирає.
Вона вдягає ся в діяментову одіж,
І через ню, чи через скору втеку
Ніяка з колчана
Стріла її некриту не трафляє.
Сама-ж вона вбиває:
Від стріл її ніхто з нас не безпечний,
Удару смертного уникнути не може.
Стріла її немов крилата
Досягне кожного й пробє усяку зброю.
Оттим то перед нею й я ніяк не встою.

Нема щита, який вона-б не розломала;
Нема кута, де-б я сховав ся перед нею.
Мов на стеблині цвіт,
Отак пишаєть ся вона в моїй душі;
І так, здаєть ся, про мій біль не дбає,
Як корабель про непорушне море.
Тягар, що в низ мене стягає,
Такий тяжкий, що жадним віршем не
[опишеш.

Гей, ти пило жорстока, безсердечна,
Що так по тихо вік мій підгризаєш,
Чи страху ти не маєш
Шмат за шматком у мене серце гризти,
Як я не можу знать, хто дав тобі сю силу?

Бо гірше бєть ся серце в моїй груди,
 Коли я думаю про неї,
 А хтось чужий на мене зверне очи;
 Тодї боюсь, аби думки мої
 Не виблисли на верх, не зрадили мене.
 Сего боюсь я більш як смерти,
 Яка вже Амора зубами
 Увесь мій ум заїла,
 Так, що з думок моїх мов лист обпав,
 І праця їх ослабла.
 Він кинув до-землі мене й стоїть
 На мні з мечем, яким убив Дідону —
 Се той сам Амор,
 Якого я прошу покїрно й молю,
 Та він помилюваня відмовляє.

Лиш інколи підносить руку, злодій,
 І грозить хорее житє моє згасити.
 Простертого він горілиць
 Держить мене лїгма і пікнуть не дає.
 Тодї в душі моїй лунає крик тривоги,
 І кров уся розлитая по жилах
 Тельмом збігаєть ся до серця,
 Яке склика її, — і блїдну я.
 Та він у лївий бік мене вдаряє
 Так сильно, що аж в серці біль скипає.
 Я-ж думаю: „Коли ще раз
 Він руку підійме,
 То смерть мене візьме,
 Поки його удар на мене впаде“.

О коб я бачив ще, як отсеї твердої
 Він серце розбива, так як моє шматує!
 То не була-б так чорна
 Передо мною смерть, якій в обійми гонить

Мене її принада.
І в світлі соняшнім і в тіни напада
Вона, розбійниця страшна та кровожадна.
Ах, чом же не кричить вона за мною,
Так, як за нею я в горячій бездні ада?
Я-б зараз їй гукнув: „Спішу тобі на поміч!“
І радо-б се зробив. О, я-б ухопив
Її за жовті коси,
Які мені на лихо золотить
І кучерявить Амор,
І витяг би її та наситив ся.

Ухопивши її за жовті коси,
Я-б сік її різками та бичами;
Від третьої години
Я-б так її продержав аж до ночі.
Не знав би милосердя ні пощади.
І був би мов медвідь, коли жартує.
А як би Амор покарав мене,
То я-б помстив ся більш як тисяч разів.
В її прекрасні ті іскристі очі,
Що палять полум'ям у мене серце,
Глядів би я так близько і так сильно,
Що за її так часті втеки
Помстив ся-б, а потім з любовою
Я-б полишив її в спокою.

Моя ти пісне, просто йди
До тої пані,
Що серце в мні зранила й те забрала.
Чого мені найбільше треба.
Йди і серце їй пробий стрілою!
Бо славу здобува муж пімстою такою.

Про сю саму жінчину говорить
ся також у канзоні VIII, якій можна
дати титул:

Любов не спить і в зимі.

Ось я дійшов до точки зодіяка,
В якій по сонця заході на небі
Являється сузір'є Близнюків.
Звізда-ж любови так віддалена
Від нас своїм промінем блискотячим,
Що вигляда, мов зовсім замрачена:
Планета-ж, що побільшує мороз,
Являється нам вся по-над великим луком,
Де з всіх сімох планет паде лиш мало тіни.
Про те мене не відступає ні одна
Любовна думка, від яких я гну ся,
І дух мій затвердів, неначе камінь,
В собі ховаючи картину кам'яную.

Із Етіопії пісків, які тепер
Горюча куля сонця розгріває,
Дме буйно вітер і повітре все колотить.
Дме понад море і наносить звідси
Такої мли, що як би інший вітер
Її не розігнав,
То нашу би півкулю всю закрила.
Вона згущається і білими платками,
Студеним снігом, чи дощем холодним
Паде до долу,
Із того воздух весь і тьмить ся і сумує.
Та Амор, що свою мисливську сіль
Тягнув із неба через люті бурі,
Мене не покида; така прегарна пані
Отся жорстока, що заволоділа мною.

Втекли всі пташки, що за теплою
Летять з країв Європи, з над яких ніколи
Сім зізд холодних не щезає;
У інших пташок голосу не стало,

519 ар

Львівська бібліотека
АН УРСР

№ II- 34 263

І не дадуть його, аж бір зазеленіє,
Хиба що біль би змусив їх пищати;
І всі веселі по своїй природі
Створіня, всі тепер позбавлені любови,
Бо холод зимовий їх серце замикає.
Лиш в мойому любов палає,
Відмінена пора мені не відбирає
Думок солодких, що їх навіває
Дівчина, що ще молодістю сьєє.

Зелене листє вже давно зівяло,
Яке під Бараном так пишно виростало
І світ красило, вмерла вся трава
І пощезали всі гильки зелені;
Лиш не в смerek та лаврів та ялиць,
У тих дерев, що зелені на зиму не теряють.
Така важка та остра ся пора,
Що всі цвіткi на горах повбивала,
Які не можуть инею зносити.
Лише терна любови
Із серця мого Амор не виймає,
І певно буде в ньому він стреміти,
Поки мого житя, хоча-б я жив і вічно.

Із жерел бухає вода й парує,
А випари, що йдуть з нутра землі
І тягнуть ся з її безодень в гору,
Закрили стежку, що мені в дні гарні була
[люба;

Тепер вона потоком стала й буде,
Аж доки зимова борня не закінчить ся.
Земля затвердла наче склo гладке,
І склом покрила ся вода мертва
Через мороз, що зверха закував її,
Але з борні моєї
Я ані кроком ще не віддалив ся,

І не хочу, бо як солодка тая мука,
То мусить бути смерть солодша ще від неї.

О пісне, що то буде ще зо мною
У иншій, молодій порі солодкій,
Коли з усіх небес любов поллеть ся
На землю із дощами весняними,
Коли вже в ті морози
Любов у мні жиє і більш нї в кому?
До того часу я мабуть
Переміню ся в образ мармуровий,
Коли в дівчини серце
Так як і доси буде мармурове.

В майстерній будові сеї канцони критики згідно завважають чергове картин зимової природи з рефлексіями поета про свої любовні почуття.

Канцона пята звернена до Петри, в ряді Дантових канцон ч. XVIII, має незвичайну форму т. зв. сестіни, в якій кожда строфа складаєть з шістьох рядків, усіх строф 6 із додатком кінцевої терчіни. Їй можна дати титул:

Така гарна, а така холодна.

До дня короткого й до круга довгихтінний.
Дійшов я. Ах, всі гори побіліли,

І зїлля всі потратили краски ;
Лише моє бажанє зеленї не тратить, —
Так вкорінене в каменї твердому,
Що чує й промовляє, мов дївчина !

Отся дївчина молода так само
Холодна й зимна, наче сніг у тїни !
Як камінь, так мабуть її не зрушить
Весна розкішна, що горби зогріє,
І білий килим їх у зелень перемінить,
Їх зїлями та цвітами покриє.

Коли вона головку закрїтчає,
При нїй забудеш всяку иншу панну ;
Її волосє — золото, так гарно
Мішаєть ся із зеленю, що Амор
Приходить в її тїни відпочити :
Мене-ж вона держить поміж маленькими
Двома горбками своїми
Сильнїйше, нїж вежа із каменя твердого.

Її принада притяга сильнїйше,
Як камінь дорогий ;
Кого зранить вона, тому нїякий лїк,
Нїяке зїлле не поможе.
Тїкав я через сугорби та скелї,
Щоб утекти від дївчини тієї,
Але від світла, що все бє від неї,
Нїякі гори і нїякі мури,
Нї зелень листя весняного,
Нї захисту нї тїни дати не можуть.

Недавно бачив я її убрану
В сю зелень ; вид її збудив би певно
І в каменї любов,

Яку я навіть чув для її тіни.
Я визнав їй свою любов,
Якої жадна панна не зазнала. —
А нас громада гір високих окружала.

Та скорше-б ріки поплили у гору,
Ніж се зелене, ніжне деревце
Могло би запалати так, як инша
Прекрасна дівчина до мене,
Що рад би був увесь свій вік проспати
На сьому камені й жити ся травною,
Щоб тільки бачити тінь від її завою.
Хоч гори кидали що раз густійшу тінь
Під зеленю пахучою, дівчина
Розсіяла її та заховала,
Як камінь закрива пахуча зеленина.

Не потребую додавати уваги
до сего перекладу, що й тут як і
в інших разях я нарушив форму
сестіни, аби вірнійше передати дум-
ки та вислови оригіналу.

Подаю тут іще одну кан-
цону, що відносить ся до тої самої
невмолимої дівчинини, яку Данте ха-
рактеризує назвою Pietra (камінь).
і в виданю Крафта має ч. IX. Її
можна дати титул:

Кам'яне серце.

О Аморе, ти бачиш, ся дівчина
На твою силу не зважа ніколи,
Хоч всім красуням иншим вона панї ;

І від коли пізнала, що у неї
Власть надо мною, бо з лица мого
Твоє проміне раз у раз яснїє,
Зробила ся жорстокою для мене.
Не тільки що не виявля до мене
Прихильности та ніжнього чутя,
Але мов звір безмилосна й холодна.
І чи тепло на світі, чи холодно,
Вона така холодна проти мене,
Що вигляда, неначе гарний камінь,
Обтесаний мистцем у каменярстві.

Та я постійний також, наче камінь,
У послусі для краси дівчини,
Таємно ношу рану
Від того каменя, яку мені задав ти,
Немов би й сам я був ніщо, лиш камінь,
Що довгий час десь заваджав тобі.
І вдарив ти мене у саме серце,
Немов би з каменя було воно.
Не зна ніхто ще каменя такого,
Що мав би в собі стільки сили сонця,
Чи світла власного, щоб міг допомогти
Мені супроти того каменя,
Щоб він, хоч сам такий холодний,
Не запровадив мене там,
Де смерть мене зустріла би холодна.

О пане, знаєш, як мороз потисне,
Вода стає як камінь кришталевий
У горах там, де знай панує холод,
І де вода в повітрі все холоднім
Переміняєть ся на сніг такий холодний,
Як та дівчина.
Перед лицем її мов лід холодним,

Кров мерзне в моїх жилах по всяк час,
А думка, що всяк час мені коротить,
Сама аж твердне в мині та холоне,
Зморожена отсим студеним світлом,
Що від її краси студеної пливе.
В ній лучить ся все світло краси
І вся жорстокість і тверда й холодна,
Збігаєть ся в її серденьку,
В яке твоє промінє доходить.
Тоому глядить вона мені чи
Так мило й ясно,
Що дивлячись на неї почуваю,
Немов гляджу на камінь.
З очий її пливе так ясне світло,
Що я на жадну іншу дівчину
Глядіть не можу.
О, як би ласкавішою була вона
Для мене, що в ночі й при світлі дня
Одного лиш бажаю та шукаю,
Щоб прислужить ся їй чим будь,
Часу і місця виглядаю,
І лиш на те ще довше жить бажаю.

Тому ти, сило, старша від часу,
Старша від руху й видимого світла,
Змилосерди ся надо мною,
Бо в мене лютий час!
Вийди в її серденько,
На се бо крайній час,
Щоб через тебе змякло в ньому те,
Що там холодне,
І не дає мені як іншим,
Спокою ні на час!
Бо як мене постигне лютий час
В такому стані, то сей гарний образ

Із каменя мене побачить
Під каменем холодним,
Із під якого вже не встать мені,
Хиба в той час,
Коли побачу, чи жила на світі
Коли така прекрасная дівчина,
Як ся камяносердая дівчина.

О пісне, у душі моїй панує
Та пані, що хоча для мене камінь,
Все таки смілости мені не відібрала.
Оттим-то і придумав я для неї
Сю нову форму співанки моєї;
І хоч вона буде холодною для неї,
Явись їй у всій світлості твоїй,
Якої ще ніхто ні в який час
Не видумав для милої своєї.

Ся канцона являєть ся справді незрівняним і самотнім у своїм роді віршовим твором, у яким поет висилив свою штуку для гри слів та поетичних образів, із за яких досить чутно пробиває легка іронія, що свідчить про те, що трагічний настрій попередніх канцон уже стратив свою силу перед холоднішою розвагою.

Можливо, що до сеї групи належить також жартлива канцона ХУІІ, писана мішаниною трьох язиків, провансальського, італійського та

латинського. Ось переклад сеї канцони, якій можна дати титул:

Невмолима.

Ах усмішко фальшива, чом ти зрадила
Мій зір? І що я учинив тобі,
Що так без милости мене ти одурила?
Уже-б слова мої почули й Греки!
Всі жони знають і ти знаєш добре,
Що ошуканець похвали негідний.

Таж знаєш ти, як радуєть ся вбоге
У того серце, що живе у тузі!
Я дармо надіюсь, вона не дба про мене.
О Боже, скільки-ж горя
І злої долі подаєш ти тому,
Хто дожидаючи свій час теряє
І навіть цвітки гарної ніколи не спіткає!

На певно серце в тої панни з леду,
Мов гадини, яка чутя не має,
Що своєму слугі вона не спочуває.
О Аморе, ти знаєш, що коли
Я не знайду підмоги,
То смерть знайду у муках через неї,
І не жити-му себе надією марною.

О горе моїй силі всій,
Коли вона у серці своїм
Не знайде співчутя для мене.
Та як даси мені ти стільки слів, як муки,
Зроби, о пане, щоб перед моєю смертю
Ся невмолима не почула їх.

Бо як би знала, що я в серці ношу,
Тож аль вменшив би красоту її.

Не можу я втекти, щоб її образ
В душі у мене не витав,
Ані позбути ся думок,
Що тягнуть все мене до неї.
Моя душа дурна, що лиш собі сама
Терпіне творить;
Все представля мені її такою
Прекрасною й твердою,
Якою справді вона є,
І тим мені знай жалю завдає.
І знов глядить на неї, а коли
У неї вид такий тужливий,
Що їй з очий вона знов тугу висисає,
Сама себе картає,
Що роздува огонь, який мене знай по-
[жирає.

І чи-ж холодний розум тут допоможе,
Коли в нутрі моїм така панує буря?
Тривога, шо в душі вже місця не знаходить.
З уст буха полум'ям, щоб чули її скрізь,
І витиска з очий потоки сліз.

Ворожа постать та, побідоносна
И жорстока, що сидить у мні
І над моєю волею панує,
Сама закохана у собі,
Велить мені раз в раз іти туди,
Де пробува її прообраз,
Як рівне все до рівного змагає.
Та-ж добре знаю, сніг шукає сонця,
О Боже, як-же гарне те лице!
А я про те боюсь його,
Так много горя я зазнав від нього.

На закінчене подаю ще в перекладі сонет XXI (ор. cit ст. 292), який можна віднести також до сеї безнадійної Дантової любови, що закінчила ся остаточною резігнацією і знайшла собі заспокоєнє в подружнім та публичнім житю. Йому можна дати титул:

Відкинений на віки.

Ніщо менї не трафить ся страшнїйше,
Як та, задля якої я огнем згараю ;
Її душа, мов ледовеє море,
Моя-ж немов любовная пожежа.

Незрівняна краса немилосерної,
Неласкавої тої притягає,
А вид її така розкішна мука,
Що жадну радість серце не приймає.

Коли ніколи я сю горду душу
Не переможу і в своїм зусилю
Надармо все жите своє втеряю,

О Аморе, хоч ти змилосерди ся,
І розлучаючи мою від тіла душу,
Зітхни, що марно так я гинуть мушу.

Поет не згинув від тої любови, а жите готовило йому ще багато праці, багато розчаровань і багато радощів, нерозлучених із духовою творчістю.

Один із таких любовних епізодів, може останній у своїм житю, пережив Данте в р. 1309, пробуваючи в апенїнських горах над горішнім Арном, недалеко границі флорентійської території в містечку Казентіно. Тут зустрів він молоду дівчину, якої поява і якої пам'ять він увіковічнив у деяких своїх поетичних творах. Ось канцона, що описує перші вражіня поета від тої нової появи; їй можна дати титул:

Нова любов.

О Аморе, тому, що нарікать я мушу,
Аби весь світ почув мене,
І показать, що сил у мене не стає,
Дай плакати мені, як би хотілось,
Аби розпутаний мій біль
Ніс пісню сю отак, як я се відчуваю
Жадаєш ти моєї смерти — згода!

Та хто простить мені, коли сказать не

[зможу

Того чутя, що ти навів на мене?

І хто повірить, що тепер такий я нещас-

[ливий?

То й я инак не можу;
Іду туди, як той що під командою
Ногами власними ступа на місце страти.
А наближусь, то все мені здаєть ся,
Що хтось говорить їй:
„Ходи поглянути на смерть його!“
Тоді я обертаюсь і гляджу,
Чи не знайду кого такого,
Кому-б міг звірити свій біль.
Оттак мене мої провадять очі
Неправедно на стрічу темній ночі.

О Аморе, що буде з мене,
Так зраненого стрілами твоїми,
Се можеш ти сказати, а не я,
Ти, що завзявсь мене позбавити життя!
А як душа потім верта до серця знов,
То в ній лише нетяма й забуте
Про все, що бачила, коли була далеко.
А як устану і гляджу на рану,
Що душу з мене вигнала в тій хвили,
Коли мене стрілки твої зранили,
Не можу знов набрати сили.
Тремтить з переляку моє все тіло,
Моє-ж бліде обличчя вказує,
Який страшенний грім мене ударив.
Душа моя ще довго в тьмі сумує,
Бо полекші ніякої не чує.

Оттак ти серед Альп, о Аморе,
Зразив мене в долині над рікою,
Де все мені таким міцним являв ся.
Тут полум'ям твоїм страшним
Ти торкаєш мене живого чи мертвого,
І блиском вказуєш мені до смерти шлях,
Ах, ні жінок, ані мужів шляхотних

Не бачу тут, які би спочували
Мойому горю!
Коли вона його до серця не візьме,
То ні від кого я не жду підмоги.
Вона-ж, о пане, прогнана з твого
Двора стріл твоїх сили не боїть ся!
Опанциривши гордощами груди
Вона безпечна від їх остроти,
Твердого серця їй зранить не можеш ти.

Моя гірська канцоно, йди у світ!
Побачиш може ти Фльоренцію,
Мій рідний город,
Що з себе виключив мене,
Позбавлений і співчутя й любови.
Коли дійдеш туди, скажи: „Тепер мій пан
Не може до борби ставати з вами,
Бо там, відкіля я прийшла,
Держать його такії пута,
Що хоч би ви й змилосярдили ся,
Не був би він свободний повернути.“

І ще раз любуючи ся красо-
тою молодої дівчини Данте підій-
маєть ся на висоту поетичної твор-
чости і виливає свої чутя в прегар-
ній кансоні, якій можна дати наго-
ловок :

Похвала любови.

О Аморе, що з неба своєю силу
Шлеш так як сонце свої блиски,
Ту силу, що розогнює тим більше,

Чим більше благородного стрічає;
 Ту силу, що мороз і пільму проганяє, —
 Так само, пане мій вельможний,
 Усяку просьбу проганяєш ти
 Із серць людських,
 І жадна злість не може
 Остоятись перед тобою.
 Від тебе всякеє добро походить,
 За-для якого світ увесь працює
 Та трудить ся; без тебе-ж ні-на-що
 Все, що-б ми силою своєю
 Добра вчинити захотіли —
 Як мальовило в темнім місці
 Краси своєї показати не може,
 І штукаю та краскою своєю
 Людського ока потішать не може.

Твоє то світло все мені яснїє
 В душі, як світло зоряне,
 Від хвилі, як душа моя
 Зробила ся слугою
 Твоєї влади, пане мій.
 Оттим то і в душі моїй
 Живе таке щось, що мене доводить
 Солодкими словами
 Співати про всяку красоту,
 І тим солодше, чим вона гарнїйша.
 Через ті очі до душі моєї
 Війшла дївчина, що ум полонила,
 І полум'я у серці розогнила,
 Так як вода огонь у собі відбиває.
 Коли вона прийшла, то вибухло
 Твоє промінє і мене осяяло
 І все знов до її очий впадало.

Яка вона вродлива й благородна,
В поводженю любови годна,
Так і моя уява невсипуща
Красить її в душі, що нею повна.
І не сама собою вона здібна
Високим чимось бути,
Але твоїй завдячує те силі,
Що може вдіяти над те,
Що їй дала сама природа.
Краса її — твоєї сили доказ,
О скільки з ділання судити можна
Про щось достойне;
Оттак і сонце свідчить про огонь,
Що не дає йому ані уймає сили,
Яку деінде скрізь
Воно так благодатно виявляє.

Тому, о пане мій такий величній,
Що вся величність,
Яка нам тут являєть ся, і всяке инше
Добро з високости твоєї нам спливає, —
Глянь, як нужденне те моє житє,
Змилосерди ся надо мною!
Бо твій огонь через її красу
У серці своїм важко я вчуваю.
Дай, Аморе, їй милосерде вчути,
Аби пізнала, як горячо я
Бажаю разом з нею бути.
Не дай, аби вона в молодости своїй
Мене до смерти завела!
Не бачить ще вона, як дуже
Мені припала до вподоби,
Як горячо її кохаю я,
І що спокій мій у її очах.

Коли ти поміч подаси мені,
Буде се честь великая для тебе,
Для мене щастя повна міра;
Бо я пізнав тепер, що від тепер
Житє своє не можу хоронити.
Бз проти мого живого духа
Воює ворог, із яким бороть ся
Не зможе він без помочи твоєї
І згинуть мусить.
О, дай мені почути власть свою
В тій гарній панні,
Що того варта! Бо-ж годить ся справді,
Щоб їй дістало ся добро усяке,
Їй, що вродила ся на землю,
Аби під власть свою негайно покоряти
Кожного мужа, що на неї гляне.

Чим скінчила ся та Дантова,
може остатня любов, крім отсих
поетичних памяток, не відомо.

Писано дня 12 грудня 1912.

І. Франко.

КОЛИ ТИ ПОМІСЛІШ МЕНІ
 В ДУХІ СЕ ДІСТА ВІСНУ ДІА
 ПІЯ МЕНЕ ІШТА ПОВІС МІРА
 БО Я ПІЗНАВ ТІСНІ ІЩО НІЛ ТІСНІ
 ЖИТЕ СВОЄ НЕ МОЖУ ХОРОШИТИ
 В ПРОТН МОНОГО ЖИВОГО ДУХА
 БОЛЕ ВОРОТ, ІЗ ЯКИМ БОРОТІСЬ
 НЕ МОЖЕ ДІН БЕЗ ПОМОЦІ ТВОЄЇ
 ІЗНУМІ МІСЦІ
 О, ДІВ МЕНІ ПОДУТИ ВІСНІ СВОЮ
 В ТІН ТАПІН ПІДНІ
 ІЩО ТОТО ВІДІВІ І БО-Ж ТОДІТІ СЯ СІДІВІ
 ІЩО ІН ДІСТА СЯ ДОРОГО УСІКЕ
 ІН ІЩО ВРОДІВ СЯ НА ЗІДІВІ
 АДА ДІВ ВІСНІ СВОЮ НЕІВІНО ПОКІРІВІ
 КОЖОГО МУЖА, ІЩО НІЛ ТІСНІ

ДАВНО БІС СЯ ВІСНІВІ МНІ
 ЖИТО МІРА, ДОБРО ІН ТІСНІ СЯ
 ПОПІСНІВІ МНІ, ДОБРО ІН ТІСНІ СЯ

ПІСНЯ ДІВ ІЗ ДІВІВІ

ДІВІВІ ІЗ ДІВІВІ

ДІВІВІ ІЗ ДІВІВІ

ДІВІВІ ІЗ ДІВІВІ

ДІВІВІ ІЗ ДІВІВІ

ДІВІВІ ІЗ ДІВІВІ

И 34.263

$\phi \frac{I}{\Delta - 190}$